

δταν ζητήσητε παρά του κοινού προτεκτικόν οὐς ὑπὲρ του λαλοῦντος ὁρθῶς και τιμῶς, θέλετε τὸ εὐρεῖ ἐνησυχολημένον εἰς τὴν ἀκρόασιν τῶν ἀγροίκων διηγημάτων συγγραφίως τετριμμένου, ἢ εἰς τοὺς μυθους ἐγκληματοικῆς ἐφημερίδος· θέλετε τότε ἀκούσει τὸ κοινὸν κράζον πρὸς τὴν μουσάν σας. «Σιώπα ἢ διασάδαζόν μας· θέλω διεγερτικὰ διὰ τὰς νεαρῶν κωμικῶν αἰσθητικῶν μου. Ἐχεις νὰ μοι διηγηθῆς πάθη και ἐγκληματα τερατωδῶν μοιχῶν και ἀποτροπαίων μαινανδῶν; Ἐὰν ἔχῃς τοιαῦτα, λάλει· σὲ ἀκροάζομαι ἐπὶ μίαν ὥραν, ἐφ' ὅσον χρόνον ὁ τραχὺς καλαμὸς σου θέλει βρεῖ ἐπὶ τῆς ἀποσκληρυνθείσης ἢ γαγγραινωθείσης αἰσθητικότητός μου· ἄλλως, σιώπα. Ἰπαγε ν' ἀποθάνῃς και οὐ εἰς τὴν ἀθλιότητα και τὸ σκότος. Ἐἰ τὴν ἀθλιότητα! δηλ. εἰς τὴν περιφρόνησιν και τὸ σκότος, τὴν τόσον ἐπιτυχῶς ἐπικληθεῖσαν ταύτην θάσανον! Ἄλλὰ δὲν θὰ θελήσητε νὰ ὑπαγητε, ὦ νεοί, και τότε τί θέλετε πράξει; θέλετε λαβεῖ καλαμον και φύλλον χάρτου, και γραφεῖ δι' ἐπιγραφῆν. Ἀποκηρυχθέντα τοῦ Διαβόλου, και θέλετε εἶπει πρὸς τοὺς ἀναγνώστιας σας. Ζητεῖτε, κύριοι, σπαραξικάρδια πράγματα πρὸς τέρψιν σας, ἰδοὺ πολλοστημόριον τῆς ἱστορίας σας.»

Ἐὰν εἰς τὰς ἀλίγας ταυτας γραμμάς, ἀπλῶς μετανεχθείσας ἐνταῦθα εἰς ὑπόδειξιν τῆς εἰκόνας τοῦ Σουλιέ, εἶχομεν τὴν ἀπαιτησὶν νὰ προσφέρωμεν εἰς τὸν ἀναγνώστην ἐπιδοκιμασίαν φιλολογικὴν, τὸ προηγουμένον κεφάλαιον ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ὡς τυπος τοῦ χαρακτῆρος και τοῦ ὕφους τοῦ συγγραφέως. Ἐνταῦθα ὑπάρχει τι φορικὸν και τραχὺ, τι εἰρωνικὸν και ἀκαμπτον· τὸ πάθος προχωρεῖ μέχρι παραφορᾶς, εἰ ναι ἐξάψις πλήρης ὀργῆς ἀγρίας. Ὁ καλαμος τοῦ Σουλιέ ἔχει τι σπαρακτικὸν ἢ φαντασία του παρεῖχτο τῇ ὑπαρξιν τοῦ κακοῦ τὴν ὁποίαν μαζιν ἐπροσπάθησε νὰ ψεύσῃ ἢ ἀγαθὴ και εὐαίσθητος καρδία του. Ἀδύνατον ὁ ἀναγνώστης νὰ μὴ φαντασθῇ ὅτι μαγχανεῖα τις ἐπενήργει ἐπὶ τοῦ συγγραφέως, ἢ ὅτι ἐν δίδων εἰς τὰς παρακλήσεις δαίμονος, μᾶλλον ἐξημμένου ἢ κακοτρόπου, παρερέτα ὑπ' αὐτοῦ μετὰ μυσθῶν εἰς σφαῖρας φαντασίας. Ὁ Σουλιέ εἶχε μετὰ χαρακτηριστὰ ἰσχυρὸν, ἀλλὰ φιλοκαλίαν ἀσθενῆ και ὀλιγοῦ ἀνεπιτυχμένην. Ὁ Σουλιέ περὶ οὐδενὸς ἀμφίβηλεν, ἢ δὲ εὐπιστία οὕτῃ ὑπῆρξεν ἢ πρῶτη ἀφορημτῆς ἐπιτυχίας του. Αὐτὴ ἐξηγεῖ και τὰ ἐπιτυγῆ τομμάματα τοῦ πνεύματός του, και τὰς ἀτελείας του. Δυνάμεθα δὲ ἀλανθαστως νὰ εἰπωμεν ὅτι ὁ καλαμος τοῦ Σουλιέ κυριεῖται μᾶλλον τὰς αἰσθητικῶν τοῦ ἀναγνώστου ἢ τὸ πνεῦμα του, και ἐπενεργεῖ ἐπ' αὐτοῦ μαγνητικῶς τὸν περιβάλλει μετὰ μυστήρια, τὸν περιπέλει ἐν τὸς ἀτελειότητων συμπερασμάτων, διεγείρει τὴν περιέργειάν του διὰ τοῦ τρόμου, και ἀδιακόπως ἐπικαλεῖται ἐνώπιόν του τὸ μέγα φάντασμα τοῦ ἀγνώστου. Ἄλλ' ὅμως, οἰαδέποτε και ἂν ᾔται ἢ φιλολογικῆ θέσις ἢ αἰ ἐπεσχόμενοι γενεαὶ ἐπιφυλάττουσι διὰ τὰ συγγράμματά του, ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ὁ ἀδύνατος νὰ παραγάγῃ τις τοιοῦτον ἀποτέλεσμα μὴ ὡν προκλιόμενος ὑπὸ χαρακτῆρος σπανίου και (ὡς εἰς τινὰ τῶν συγγραμμάτων του μέρη ἀπατάται.) ὑπὸ εὐφύτας ἐξόχου· διότι, ὡς τινες ὁρθῶς εἰπον, ὁ

Σουλιέ και διὰ τῶν μετετῶν του και διὰ τῶν σχέσεών του ἄνηκε, ψυχῇ τε και σώματι, εἰς τὴν δύσκολον τέχνην τὴν συνισταμένην εἰς τὸ λαλεῖν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους τὴν γλῶσσαν τὴν ἀρμόζουσαν μᾶλλον εἰς τὸ πνεῦμα τῶν, εἰς τὴν φαντασίαν και τὰ πάθη τῶν. Εἰς τοῦτο δὲ συνισταμένης τῆς τέχνης τοῦ γραφῆν, δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν ὅτι ὁ Φριδερίκος Σουλιέ ὑπῆρξε συγγραφεὺς οὐχὶ εὐκαταφρόνητος.

Και ταῦτα μὲν ἱκανὰ περὶ τοῦ συγγραφέως, ἐξετάσωμεν ἤδη αὐτὸν και ὡς ἄνθρωπον. Ὁ Σουλιέ διεκρίνετο μᾶλλον διὰ τῆς καρδίας του, ἢ διὰ τοῦ πνεύματος του, και συμπεραίνομεν ὅτι ἄρξαι περισσοτέρους φίλους ἢ θαυμαστάς. Δὲν δυνάμεθα δὲ νὰ παραλείψωμεν ἐνταῦθα και τὰς ἀξιοσημειώτους λέξεις τῆς ἀφωσιωμένης συζύγου του, τῆς παρηγόρου τῶν τελευταίων στιγμῶν του. Κλιντήρης ὡν ὁ Σουλιέ και ἐκπληττόμενος, κατὰ τὰς τελευταίας τοῦ βίου του στιγμᾶς, διὰ τὸ παταχθῆν πρὸς αὐτὸν δείγματα ἀγάπης και εὐλικρινείας, ἀέκραξε, «Τί ἐπραξα ἄξιον τσαούτης ἀγάπης;—Ἰπῆρξες πάντοτε ἀγαθός, ἔλιγεν ἡ γυνή. Καὶ τῷ ὄντι, τὴν ἐμφυτον καλοκάγαθιαν, τὸ καλλίσειν τοῦτο διὰ τὸν ἄνθρωπον δῶρον, ὁ Σουλιέ κατεῖχεν εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμόν. Ἦτο εὐκρινής, ὑποχριστικὸς, πρόθυμος εἰς τὸ ἀγαθοεργεῖν, και ὡς τις τῶν φίλων του ἔλεγε, ὑπῆρτης ὄλων τῶν δυστυχῶν. Ἐνοχλούμενος συγχαίς ὑπὸ τῆς κριτικῆς και προσβαλλόμενος περ' αὐτῆς μᾶλλον εἰς τὰς ἐπιτυχίας ἢ εἰς τὴν ἀξίαν του, ἔκαμεν χρῆσιν ἐνίοτε, πρὸς ὑπερασπίσιν του, τῆς παραφορᾶς ἐκείνης τῆς φαντασίας του, τὴν ὁποίαν τότεν εὐκόλως ἀποκαλύπτει τις και εἰς τὰ συγγράμματά του· ἀλλ' ἠθέλομεν φανῆ ἄδικοι κατηγοροῦντες αὐτὸν, ὅτι ὑπερασπιζόμενος ἔκαμε χρῆσιν τῆς αὐτῆς θερμότητος τὴν ὁποίαν ἐνεβάλει και εἰς τὰ πρόσωπα τῶν μυθιστορημάτων του. Ἡ ζωηροτέρα ὀργῆ τοῦ Σουλιέ συνίστατο εἰς ἐξάψιν στιγμιαίαν, μετὰ τὴν ὁποίαν, ἔτινε πάλιν φιλικὴν χεῖρα πρὸς τὸν ἐχθρόν του. Ἐτὸ μέτρος ἢ ἡ φιλολογικῆ μνησικακία οὐδέποτε ἐβρίσθησαν εἰς τὴν καρδίαν του, ἢ δὲ μετροποσῶν του ἀνταπεκρίνετο πάντοτε πρὸς τὴν καλοκάγαθιαν του. Ἐπειδὴ δὲ διὰ τοῦ καλάμου του εἶχε δημιουργήσει περιουσίαν οὐχὶ εὐκαταφρόνητον, μᾶλλον δὲ ταυτήν διὰ τῆς ὁποίας ἠδύνατο νὰ ἱκανοποιῇ γενναίως ἀπάσας τὰς ὀρέξεις τοῦ εὐθερίου και μάλιστα μεγαλοπρεποῦς χαρακτῆρός του, δὲν τολμῶμεν, φοβούμενοι μὴ προσβάλωμεν τὴν μνήμην τοῦ ἀνδρός, νὰ κατηγορήσωμεν τὴν ἀκραν ἀνεξερτησίαν τὴν αἰετοεἶθῆρυσεν· ἀπ' ἐναντίας τὸν νομίζομεν ἄξιον παντός ἐπαίνου διότι κατὰ τὰς ἀποφορὰς ἐκείνας ἡμέρας τῆς κενοδοξίας και ἰδιοτελείας, (1) ἔμενε πιστός εἰς τὸν τίτλον τοῦ μυθιστοριογράφου. Τὸ ἐπάγγελμά του ἐθεώρει πάντοτε ὡς τὸν ἐπισημότερον δι' αὐτὸν βαθμόν· τοὺς δὲ πεπαιδευμένους και τοὺς καλλιτέχνας περιποιεῖτο ὡς ἀδελφούς, ἐκτιμῶν τὴν τέχνην μέχρι και αὐτοῦ τοῦ τελευταίου νοερῶν ἐργάτου.

Ὁ Σουλιέ ἦτο ἐξ ἐκείνων, οἵτινες, ὡς ὁ Βικτώρ Οὐβῶν τὸ ἐξίφραζεν ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ἀνδρός, κύ-

(1) Ἐννοεῖ ὁ συγγραφεὺς τὴν ἐπο ἡν τοῦ 1848.